

Vedenjske poteze agresivnosti pri osebah, izpostavljenih prenatalnemu stresu

Urška Smrke, Lilijana Šprah
Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Družbenomedicinski inštitut,
e-mail: urska.smrke@zrc-sazu.si

Stres v času nosečnosti lahko negativno vpliva na fizično in mentalno zdravje potomcev, med drugim se glede na nekatere predhodne študije povezuje tudi s povečano ranljivostjo za razvoj nasilnega in agresivnega vedenja. V pričujočem prispevku smo preučevali poteze agresivnosti pri odraslih potomcih žensk, izpostavljenih deset-dnevni slovenski osamosvojitveni vojni v času nosečnosti, v primerjavi s potomcih žensk, ki so bile noseče in rodile pred ali po vojni. V raziskavo je bilo vključenih 737 (59,4 % moških, 40,3 % žensk) v treh skupinah glede na prenatalno obdobje v povezavi z vojno (skupina izpostavljena prenatalnemu stresu ter dve kontrolni skupini). Udeleženci so izpolnjevali samoocenjevalni Buss-Perryjev vprašalnik agresivnost (BPAQ). V vseh treh skupinah je bila najbolj izražena verbalna agresivnost, nato sovražnost, jeza ter fizična agresivnost. Udeleženci skupine izpostavljene prenatalnemu stresu so dosegali značilno višje povprečne rezultate na lestvici fizične agresivnosti, dodatno pa so v skupini izpostavljeni prenatalnemu stresu na tej lestvici moški dosegali višje rezultate kot ženske. Rezultati niso pokazali pomembnih razlik v dosežkih na lestvicah verbalne agresivnosti, jeze in sovražnosti med udeleženci, izpostavljenimi prenatalnemu stresu, in kontrolnima skupinama. Bolj izražena fizična agresivnost v skupini udeležencev, izpostavljenih prenatalnemu stresu, v primerjavi s kontrolnima skupinama kaže, da bi lahko bila izpostavljenost zunanemu stresorju, kot je vojna, povezana z bolj izraženo fizično agresivnostjo, in sicer predvsem pri moških.

Zakaj in kako ocenjavati stopnjo čustvenega razvoja oseb z motnjo v duševnem razvoju

Barbara Zafošnik
Zavod za usposabljanje, delo in varstvo Dornava,
e-mail: barbara.zafosnik@zavod-dornava.si

Čustveni razvoj ter njegova vloga v psihosocialnem funkcioniranju oseb z motnjo v duševnem razvoju sta bila do nedavnega zanemarjeno znanstveno področje. Predpostavka, da lahko na podlagi testno ugotovljene mentalne starosti enostavno sklepamo na doseženo stopnjo čustvenega razvoja, se je izkazala za napačno. To še posebej velja za tiste osebe z motnjo v duševnem razvoju, ki imajo pridružena problematična vedenja in/ali psihiatrične motnje - njihova čustvena razvojna starost je nižja od kognitivne razvojne starosti. To je z vidika oblikovanja ustreznega psihosocialnega okolja ključnega pomena, saj upoštevanje le kognitivne razvojne starosti v takih primerih vodi do preveč zahtevnega socialnega okolja, kar pa le stopnjuje težave v njihovem duševnem zdravju. V prispevku bom predstavila različne metode in pripomočke za ocenjevanje čustvenega

razvoja oseb z motnjo v duševnem razvoju ter s kliničnimi vinjetami v kontekstu zavodske oskrbe pokazala, kako lahko izsledke uporabimo za načrtovanje obravnave.

Vloga psihologa in pomen psihološke obravnave v dolgotrajni rehabilitaciji oseb s pridobljeno možgansko poškodbo (PMP)

Jasna Vešligaj-Damiš
Center Naprej Maribor, Center za osebe s pridobljeno možgansko poškodbo, e-mail: jasna.damis@center-naprej.si

V Sloveniji število oseb s hudo možgansko poškodbo narašča in le redki so deležni dolgotrajne rehabilitacije v kroničnem obdobju. Ob poškodbi možganov so lahko prizadeta skoraj vsa področja funkcioniranja, pri čemer so prav duševne spremembe tiste, ki so običajno največja ovira za posameznikovo uspešno vrnitev v prejšnje delovno, družinsko ali širše socialno okolje. In prav kognitivne, vedenjske in čustvene težave, ki so po možganski poškodbi praktično neizbežne, pogosto tudi dolgoročno izraziteje vplivajo na poškodovančevo funkcioniranje v okolju kot druge posledice možganske poškodbe (npr. gibalno motorične). Z vidika kvalitete življenja so prav te težave najbolj ovirajoče in najpogostejši razlog iskanja pomoči tudi s strani svojcev. Običajno se jih tako poškodovanci kot svojci jasno zavejo šele v kasnejših mesecih (66 % v obdobju 6 do 12 mesecev po poškodbi). Prav zato je psihološka obravnava v kroničnem obdobju rehabilitacije ena pomembnejših elementov rehabilitacije. Center Naprej Maribor je namenjen osebam s pridobljeno možgansko poškodbo (PMP) ter njihovim svojcem s podravske ter pomurske regije. Poškodovancem zagotavljamo celostno, strokovno, dolgotrajno psihosocialno rehabilitacijo v kroničnem obdobju. Osebe, ki so doživele težke PMP, najpogosteje potrebujejo po zaključeni primarni medicinski rehabilitaciji ustrezno strokovno pomoč in svetovanje ter vključitev v stimulatívno okolje, ki jim omogoča napredovanje, učenje in podporo pri iskanju novih življenjskih ciljev ob vrnitvi v domače okolje. V prispevku bo predstavljena vloga psihologa v rehabilitacijskem timu v kronični fazi rehabilitacije oseb s PMP, s poudarkom na pomenu psihološkega ocenjevanja in načrtovanju kognitivne rehabilitacije kot sistematične, k cilju usmerjene palete terapevtskih storitev, namenjenih izboljšanju posameznikovih kognitivnih funkcij ter povečanju njegove samostojnosti.

Kako ocenjevati depresivnost pri bolnikih, kjer so po možganski kapi prisotne govorno-jezikovne težave

Vesna Mlinarič Lešnik, Barbara Starovasnik Žagavec
Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije – Soča,
e-mail: vesna.mlinaric@ir-rs.si

Literatura navaja, da se depresija pojavi pri najmanj 30 % bolnikov po možganski kapi. V kolikor so med posledicami možganske kapi prisotne tudi govorno-jezikovne težave (afazija) in se oseba sooča z hudimi težavami na področju sporazumevanja, je možnost za pojav depresije še večja,